

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्दः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् भाद्रपदशुक्लपक्षी
भाद्रपद १४ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-४ ■ वर्ष-४ ■ अङ्क-३०२

1

अगस्त २९, २०२५

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 सप्ताधीनं दलं विपक्षं च प्राकृतिकविपदः विषये एकस्वरेण उत्कवन्ती, अन्धविवेकनिर्माणं, कर्तनं च उत्तरदायी अस्ति

भारतबांग्लादेशाभ्यां सीमि अपराधनिवारणाय संयुक्तप्रयत्नानां अभिवृद्धये च सङ्कल्पः सन्धृतः

हिमसंस्कृतवार्ता: - भारतबांग्लादेशाभ्यां सीमि अपराधनिवारणाय संयुक्तप्रयत्नानां अभिवृद्धये च सङ्कल्पः सन्धृतः। बांग्लादेशस्य पिलखाना-मुख्यालये आयोजितस्य चतुर्दिवसीय-महानिदेशकस्तरीय-सीमासम्मेलनानन्तरं एकस्मिन् संयुक्त-वक्तव्ये प्रतिबद्धतेयं प्रकाशिता। भारतीय-प्रतिनिधिमण्डलस्य नेतृत्वं सीमासुरक्षाबलस्य महानिदेशकेन दलजीत सिंह-चौधरी इत्यमुना विहितम्। अपरत्र च बांग्लादेशपक्षतः नेतृत्वं महानिदेशकः मेजर-जनरल-मोहम्मद-अशरफज्जाम्-सिद्दीकी इत्येषः अकरोत्। उभाभ्यामपि तस्कर-कर्मणः, अवैधप्रवेशस्य, आतङ्कवादस्य दूरीकरणार्थं समन्वित-सीमा-प्रबन्धन-योजनायाः महत्वोपरि बलं प्रदत्तम्। उभाभ्यामपि पक्षाभ्यां आतङ्कगतिविधीनां निराकरणाय असहिष्णुतायाः नीत्यनुसरणाय च स्वकीया प्रतिबद्धता प्रकटिता।

राष्ट्रपति-द्वौपदी-मुर्मु-वर्या प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी च नौखाई-पर्वणः देशवासिभ्यः शुभकामनाः प्रदत्तवन्तौ

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रपति-द्वौपदी-मुर्मु-वर्या प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी च नौखाई-पर्वणः देशवासिभ्यः शुभकामनाः प्रदत्तवन्तौ। पश्चिमोडिशा-जनपदेषु बहुप्रतीक्षितः नौखाई-उत्सवः गतदिवसे हर्षोल्लासेन आमान्यत। ध्यातव्यं वर्तते यत् जनाः प्रातः निर्धारित-वेलायां स्वेषु-देवाय नूतन-धान्यं समर्पयन्ति। अस्मिन् दिने जनाः नूतन-धान्येन विनिर्मितानां नानाव्यञ्जानां आनन्दं स्वीकुर्वन्ति। ग्रामीण-क्षेत्रेषु गृहप्रमुखाः स्व-लाजा-क्षेत्रस्य पूजनेन पर्याप्त-शस्येभ्यः अनुकूल-पर्यावरणाय च प्रार्थनां कुर्वन्ति। ध्यातव्यं यत् नौखाई-पर्व ओडिशायाः पश्चिम-मण्डलेषु आमान्यते। अयं पर्व प्रमुखरूपेण सम्बलपुर-बारगढ-झारसुगुडा-बालांगीर-कालाहोडी-नुआपाडा-नबरंगपुर-देवगढ-सुन्दरगढ-प्रभृतिषु क्षेत्रेषु आमान्यते।

3 मुख्यमन्त्रिणः निर्देशानुसारं पञ्च रोगिणः स्टिङ्गरीतः कुल्लू-चिकित्सालयं प्रति विमानेन आनीताः

प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी जापानचीनयोः यात्रायै निर्गतवान्, तत्रासौ टोक्योनगरे भारतजापानयोः पञ्चदशे वार्षिकशिखरसम्मेलने भागमपि भजिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी जापानचीनयोः यात्रायै निर्गतवान्। तत्रासौ टोक्योनगरे भारतजापानयोः पञ्चदशे वार्षिक-शिखरसम्मेलने भागमपि भजिष्यति। प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः इयं अष्टमी

4 श्रीमद्भागवतप्रवचनम् - २५ गोकर्णः अब्रवीत् - "भ्रातः! मम मनसि महदाश्चर्यं यत्, त्वत्कृते तु मया विधिपूर्वकं गयातीर्थं सम्प्राप्य.....

जापानयात्रा भविष्यति सहैव तत्रासौ स्वसमकक्षेण शिगेरु-इशिबा इत्यमुना सहापि शिखरवार्ता कुर्यात्। विदेशमन्त्रालयेन एकस्मिन् वक्तव्ये प्रोदीरितं यत् उभावपि नेतारौ भारतजापानयोः रणनीतिक वैश्विकसहभागितायाः समीक्षां विधास्यतः। स्वीययात्रायाः द्वितीयचरणे प्रधानमन्त्री चीनस्य राष्ट्रपतेः शी-जीनपिंग इत्यस्य निमन्त्रणम् अधिकृत्य शंघाई-सहयोग-संगठन-शिखर-सम्मेलने एकत्रिंशदिनाङ्कत् सितम्बरमासस्य एकदिनाङ्कं यावत् चीनस्य यात्रां करिष्यति।

जनधन-योजनया सम्पूर्णं भारते जीवनं वित्तीयबहिष्कारात् सशक्तिकरणं प्रति परिवर्तितम् - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री जनधन-योजनायाः एकादशवर्षाणि पूरितानि। इदं विश्वस्य बृहत्तमासु वित्तीयसमावेशपरिकल्पनासु अन्यतमास्ति यस्याः घोषणा प्रधानमन्त्रिणा चतुर्दशधिक-द्विसहस्रतमवर्षस्य अगस्तमासस्य

पञ्चदशदिनाङ्के रक्तदुर्गस्य प्राचीरात् कृता। एकस्मिन् सोशल मीडिया सन्देशे पीएम-जनधन योजनायाः चित्राणि विनिमयी कुर्वता प्रधानमन्त्रिणा मोदिना प्रकाशितं यत् कथं योजनया सम्पूर्णं भारते जीवनं वित्तीयबहिष्कारात् सशक्तिकरणं प्रति परिवर्तितम्। सः उल्लेखितवान् यत् यदा अन्तिमः जनः आर्थिकरूपेण सम्बद्धः भविष्यति तदा सम्पूर्णं राष्ट्रं एकं भूत्वा अग्रे गमिष्यति। श्रीमोदी अवदत् यत् एषा योजना गौरवं वर्धितवती, जनानां कृते स्वकीयं भाग्यं लिखितुं शक्तिमपि प्रदत्तवती।

ऋतुविभागेन छत्तीसगढस्य तटीयकर्नाटकस्य मध्यमहाराष्ट्रस्य उत्तराखण्डस्य च विभिन्नक्षेत्रेभ्यः प्रचण्डवृष्टेः सम्भावना प्रकटिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - जम्मूकश्मीरस्य उधमपुर-रामबनस्थलयोः सञ्जातेन भूस्खलनेन जम्मू-कश्मीर-राष्ट्रिय राजमार्गः चतुश्चत्वारिंशत्तमः निरन्तरं यातायाताय तृतीयदिवसेऽपि बाधितः। राष्ट्रिय राजमार्गस्य अवरुद्धत्वात् मार्गे विभिन्नस्थलेषु षडशताधिकं वाहनानि अवरुद्धानि सन्ति। सार्धद्विशत-किलोमीटरमितात्मकः अयं मार्गः कश्मीरखण्डेन सह देशस्य अन्यक्षेत्राणां

योजने महद्भूमिकां समासादयति। अयं मार्गः तावत् उधमपुरजनपदस्य जखेनी-चेनापिक्षेत्रयोः भूस्खलनेन अवरुद्धो जातः। मङ्गलवासरात् आन्ध्रप्रदेशस्य केषुचिद्भागेषु मध्यमतः महद्वृष्टेः समजायत। विजयवाडानगरस्य कृष्णानद्याः प्रकाशम-बैराजस्थलाय प्रथमः सञ्चेतना सन्देशः प्रकाशितः। ऋतुविभागेन आन्ध्रप्रदेशस्य तटीयक्षेत्रेभ्यः आरंज-अलर्टेति नारङ्गसञ्चेतना प्रसारिता। उत्तरतटीय-आन्ध्रप्रदेशे अविभाजित-कृष्णजनपदे च जनाः सावधानतायै सचेतिताः। हिमाचलप्रदेशे ऋतुविभागेन सितम्बरमासस्य द्विदिनाङ्कं यावत् वर्षाकालीन-वृष्टेः प्रवर्तनम् आवेदितम्। कृता।

वृष्ट्या भूस्खलनेन च प्रभावितक्षेत्रेषु रक्षाकार्याणि तीव्रगत्या अनुवर्तन्ते। चम्बाजनपदे मणिमहेशयात्रायां अवरुद्धाः यात्रिणः सुरक्षितस्थाने नीताः। वस्तुतः सञ्चारस्य, मार्गसम्पर्कस्य च भग्नत्वात् साहाय्योद्धारकार्याणि दुस्साध्यतया प्रवृत्तन्ते। कांगडाजनपदस्य पौग-सेतुबन्धात् दशसहस्राधिकैकलक्ष-क्युसेकमिते जलं विमोचिष्यते अतः प्रशासनेन नदितीरेषु गमन-वर्जनाय जनाः निवेदिताः। आन्तर्नरे ऋतुविभागेन छत्तीसगढस्य, तटीयकर्नाटकस्य, मध्यमहाराष्ट्रस्य, उत्तराखण्डस्य च विभिन्नक्षेत्रेभ्यः प्रचण्डवृष्टेः भविष्यवाण्यपि कृता।

सुभाषितम्

परनेयोऽग्रणीर्यस्य,
स मार्गान्प्रतिमुह्यति।
पन्थानमनुगच्छेयुः,
कथं तस्य पदानुगाः।।
(महा. सभापर्व- ५५/०४)

अर्थात्- जिस दल का अग्रणी (नेता) दूसरे की बुद्धि पर चलता हो, वह अपने मार्ग में सदा मोहित होता रहता है। फिर उसके पीछे चलने वाले लोग अपने मार्ग का अनुसरण कैसे कर सकते हैं?

प्रतिदिनं नवीनतमं हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकवार्तापत्रे प्राप्ययम्
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्

जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
करवा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

सत्ताधीनं दलं विपक्षं च प्राकृतिकविपदः विषये एकस्वरेण उक्तवन्तौ, अन्धविवेकनिर्माणं, कर्तनं च उत्तरदायी अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलप्रदेशे राष्ट्रियविपदां घोषयितुं प्रस्तावस्य समर्थनं कुर्वन् सत्तापक्षः, विधानसभायां विपक्षः च एकीकृत्य तस्य उत्तरदायीकारणानां विषये गहनचिन्ताम् प्रकटितवन्तौ। सर्वे सदस्याः एतादृशानां आपदानां पुनरावृत्तिं निवारयितुं दृढपदं ग्रहीतुं आवश्यकतां बोधितवन्तः। सत्ताधारी दलं विपक्षं च प्राकृतिकविपदानां विषये एकस्वरूपेण उक्तवन्तः, तस्य उत्तरदायी अविवेकी निर्माणं, कर्तनं च इति च अवदन्। यदा संसदीयकार्याणां मन्त्री हर्षवर्धनचौहानः राष्ट्रियविपदां घोषयितुं प्रस्तावम् आनयत् तदा सत्तापक्षः विपक्षः च एकस्वरेण अनेके विषयाः उत्थापितवन्तौ। चर्चायां भागं गृहीत्वा बज्जारभाजपाविधायकः सुरेन्द्रशौरी इत्यनेन उक्तं यत् प्राकृतिकविपदायाः कारणात् जूनमासस्य २१ दिनाङ्कात् विनाशः अभवत्, तस्याः निवारणाय एकीकरणस्य आवश्यकता वर्तते। प्रभावितक्षेत्रेषु कुत्र खाद्यान्नं न प्राप्यते इति सूचनां गृहीत्वा खाद्यान्नं वितरितव्यम्। सैन्य उपत्यकायां जनाः वितानेषु निवसन्ति। अत्र ग्रामत्रयाणां ५० तः ६० पर्यन्तं जनानां पार्श्वे खाद्यान्नं नास्ति। सः खाद्यान्नं चक्रविमानेन प्रेषयितुं आग्रहं कृतवान्। मार्गाणां पुनर्स्थापनार्थं आफलाइननिविदाकरणस्य विषयः अपि उत्थापितः।

प्रस्तावस्य समर्थनं, सहायतां दातुं विलम्बः न भवेत् : जयरामठाकुरः

विपक्षस्य नेता जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् सः प्रस्तावस्य समीपं गमनात् पूर्वं सः वदिष्यति यत् अस्मिन् आपत्काले साहाय्यं प्रभावितजनपर्यन्तं गन्तव्यम् इति। यदि जनानां यानसाधनं नास्ति तर्हि सेना-हेलिकॉप्टर-यानानि आहूतव्यानि। यदि चोपरः चम्बायां अस्ति तर्हि तस्य उपयोगः कर्तुं शक्यते। अस्मिन् विषये विलम्बः न भवेत्। तत्र खाद्यान्नं प्रदातुं अपि न कठिनम्। जयरामठाकुरः अवदत् यत् सः सर्वकारेण आनीतस्य प्रस्तावस्य विरोधं न करोति। सः अस्य प्रस्तावस्य समर्थनं करोति। अस्मिन् विषये उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री चम्बायां चत्वारि

हेलिकॉप्टर-यानानि उपलभ्यन्ते, लाहौल-स्पीतौ अपि व्यवस्था कृता इति उक्तवान्। यथा एव ऋतुः स्वच्छः भवति तथा तेषां उपयोगः भविष्यति।

अतीव गम्भीरः विषयः, प्रस्तावः त्रिदिवस पूर्व आगन्तुम् युक्तः आसीत्- कुलदीपपठानिया

विधानसभाध्यक्षः कुलदीपसिंहपठानिया संसदकार्यमन्त्रिणा आनीतः प्रस्तावः राज्यस्य हिताय अस्ति इति अवदत्। अस्य कृते त्रयः दिवसाः आवश्यकाः सन्ति। राज्ये व्यापकजनहितस्य विषयः इति मत्वा अहं द्विदिनस्य अपकर्षं ददामि। यदि सर्वे एतत् सहमताः सन्ति तर्हि बिलानां प्रस्तुतीकरणानन्तरं एतत् आरम्भणीयम्। सदनं एतत् स्वीकृतवान्।

वैश्विकतापः राज्यस्य स्थितिं परिवर्तयति : विक्रमादित्यः

लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्यसिंहः सदनस्य प्रस्तावे चर्चायां भागं गृहीत्वा दलराजनीत्याः उपरि वार्तालापं करिष्यामि इति अवदत्। सः अवदत् यत् हिमाचलस्य अतिरिक्तं जम्मू-कश्मीर-हरियाणा-समीपस्थेषु क्षेत्रेषु अपि अस्याः आपदः हानिः भवति। वैश्विकतापः सम्पूर्णराज्यस्य स्थितिं परिवर्तयति इति न निराकर्तुं शक्यते। अनियोजितरूपेण क्रियमाणं निर्माणकार्यं क्षतिं जनयति। दीर्घकालीनयोजना अपि करणीया अस्ति। अधिकतमं आन्तर्भौममार्गाः निर्मातव्याः। वृक्षाणां कर्तनं न्यूनीकर्तव्यम्। पूर्वं केषुचित् स्थानेषु एवं प्रकारेण मेघाः स्फुटन्ति स्म। अधुना घटनाः बहु वर्धिताः, यत् चिन्ताजनकम् अस्ति। मार्गनिर्माणार्थं प्रभावः वर्तते इति विक्रमादित्यसिंहः अवदत्। न्यूनतमं क्षतिं कथं करणीयम् इति अतीव महत्त्वपूर्णम्। कोल-जलबन्धस्य निर्माणेन शिमला-नगरस्य अन्तः जलवायुपरिवर्तनम् अपि भवति। एतदपि नीहारस्य कारणम्। २४, २५, २६ अगस्तदिनाङ्केषु त्रिदिवसेषु राज्यस्य प्रायः ५०० कोटिरुप्यकाणां हानिः अभवत्।

इयं आपदा ईश्वरेण न आनीता, किन्तु मानवनिर्मिता - अनिरुद्धसिंहः

पंचायतीराजमन्त्री अनिरुद्धसिंहः अवदत् यत् अवैधकर्तनम् अपि अस्याः आपदायाः महत् कारणम् अस्ति। एनएचएआई सर्वाधिकं उत्तरदायी अस्ति। एनएच टोलशुल्कं स्थगितं भवेत्। इयं आपदा ईश्वरेण न आनीता, अपितु मानवनिर्मिता। विपक्षः सहकार्यं कृत्वा मुख्यमन्त्रिणा सह दिल्लीं गच्छेत्। अतीव दुःखदं यत् गतवर्षे सम्पूर्णे राज्ये ११५० कोटिमूल्यानां सुरक्षाभूमित्तिनां स्थापना अभवत्, परन्तु मनरेगायां तस्य उपरि कैप इति स्थापिता अस्ति। सः दिल्लीं गत्वा केन्द्रीयमन्त्रिणम् एतत् विषयं उत्थापयितुं अनुरोधं करिष्यति। अन्ये २० कार्याणि अपि केन्द्रसर्वकारेण स्थगितानि सन्ति। यः प्रस्तावः आनीतः तस्य समर्थनं कुर्मः

मणिमहेशयात्रातः सुरक्षितस्थानं प्राप्तानां भक्तानां सूची प्रकाशिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - भरमौरः। प्रतिकूलतः प्राकृतिकविपदः च कारणेन अनेके भक्ताः मणिमहेशयात्रायां अटन्ति, येषां उद्धारः प्रशासनेन, सर्वकारेण च क्रियते। एतेषां भक्तानां प्रथमा सूची आगता, ये प्रशासनेन सुरक्षितस्थानेषु नीताः। अवधेयं वर्तते यत् गतदिनानि यावत् मणिमहेशयात्रा प्रचलति स्म, परन्तु प्रतिकूलवातावरणस्य कारणात् प्रशासनेन अन्तरे यात्रां स्थगिता अस्ति। अनेकस्थानेषु भूस्खलनानि अभवन्। मार्गाः भग्नाः, भूस्खलनेन अनेकस्थानेषु मार्गाः निरुद्धाः सन्ति। अस्य कारणात् अनेके शिवभक्ताः मध्ये मार्गे अटन्ति स्म। इदानीं ते सुरक्षितस्थानं प्रति नीयन्ते, यस्य प्रथमा सूची आगता।

जयरामठाकुरः अवदत्, आपदाकारणात् हिमाचले अराजकता दृश्यते सर्वत्र, मुख्यमन्त्री अदृश्यः अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। शिमलायां पत्रकारान् सम्बोधयन् विपक्षनेता जयरामठाकुरः उक्तवान् यत् आपदाकारणात् सम्पूर्णं राज्ये अराजकता वर्तते, राज्यस्य मुख्यमन्त्री सदनान् राज्यात् च अदृश्यः अस्ति। यदा सदनं अस्मिन् विषये प्रश्नाः उत्थापिताः आसन् तदा तस्य गम्भीरतापूर्वकं उत्तरं दातुं स्थाने सर्वकारेण राजनैतिकवक्तव्यं कृतम्। आपदाश्रयविषये सर्वकारः सदनं मूषाबाधं कृतवान्। अस्य कारणात् भाजपा विधानपरिषदः बहिर्गमनं कृत्वा स्वस्य अप्रसन्नतां प्रकटितवान्। विपक्षनेता अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशस्य विशालः भागः समग्रविश्वात् विच्छिन्नः इति मुख्यमन्त्रिणः मनोवृत्त्या सर्वकारः कियत् गम्भीरः अस्ति इति। मार्गाः, संचारमाध्यमाः च स्थगिताः अभवन्। २ दिवसान् यावत् जनाः वार्तालापं कर्तुं न शक्तवन्तः परन्तु मुख्यमन्त्री अन्येषु राज्येषु राजनैतिकभ्रमणेषु भागं गृह्णाति। अस्माकं विधायकाः कथयन्ति यत् ते द्वौ दिवसौ यावत् स्वक्षेत्रस्य अनेकस्थानेषु सम्पर्कं कर्तुं न शक्तवन्तः। येषु स्थानेषु तेषां सम्पर्कः अभवत्, तस्मात् एकमेव वस्तु प्रकाशं प्राप्तम् यत् आपदा प्रभाविताः जनाः ईश्वरस्य दयायाः अधीनाः एव अवशिष्टाः सन्ति। अनेकेषु आपदाग्रस्तक्षेत्रेषु शासनस्य चिह्नं नास्ति। संचारसुविधानां पुनर्स्थापनार्थं केन्द्रसर्वकारेण अन्तरवृत्तरोमिङ्ग सुविधा कार्यान्विता अस्ति।

कुल्लूः, चम्बा, काङ्गडा, लाहौल-स्पीतिः इत्यत्र मार्गनिरोधकारणात् सहस्राणि जनाः अटन्ति इति विपक्षनेता अवदत्। द्विदिनं यावत् स्ववाहनेषु अटन्तः जनाः अपि बहुसंख्याकाः सन्ति। मणिमहेशस्य पवित्रयात्रा अन्तिमपदे आसीत्, अतः तत्र अपि बहुसंख्याकाः जनाः अटन्ति। एतादृशे सति सर्वकारस्य प्राधान्यं यथासंभवं जनान् उद्धारयित्वा सुरक्षितस्थानेषु नेतुम् एव भवितुमर्हति स्म। राज्यसर्वकारेण केन्द्रसर्वकारेण सह वार्तालापं कृत्वा केन्द्रसर्वकारात् आग्रहः करणीयः आसीत् यत् यथासंभवं अधिकान् जनान् विमानयानेन वाहयितुम् अधिकाधिकानि चक्रविमानानि (हेलिकॉप्टर-यानानि) प्रदातव्यानि। परन्तु एतादृश्यां कठिने परिस्थितौ मुख्यमन्त्री राहुलगांधिनः कारमध्ये उपवेष्टुं प्राधान्यं ददाति। यत्र तत्र सभायां तस्य एकं वचनं अपि वक्तुं न अनुमन्यते इति समग्रं राज्यं जानाति। एवं प्रकारेण राज्यहितस्य अवहेलना कृत्वा राजनैतिककार्यक्रमेषु व्यस्तः भवति।

शर्मासिद्धगणपतिमंदिरट्रस्ट मण्डीद्वारा 37तमः गणेशमहोत्सवः सिद्धगणपतिमंदिरे आयोजितः, कुलपतिः आचार्यः ललितकुमार अवस्थी मुख्यातिथिः

**भगवान् गणेशः भारतीयसमाजे
धार्मिक- आस्थायाः
सांस्कृतिक- एकतायाः, नैतिक
शिक्षायाः, सामाजिक
प्रेरणायाश्च महत्त्वपूर्णस्रोतः-
आचार्यः ललितकुमार अवस्थी**

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित
शर्मासिद्धगणपतिमंदिरट्रस्ट मण्डीद्वारा आयोजितः
37तमः गणेशमहोत्सवः 27 अगस्ततः 05
सितम्बरपर्यन्तं श्रद्धया उत्साहेन च मान्यते।
गणेशमहोत्सवस्य द्वितीये दिने
सरदारपटेलविश्वविद्यालयस्य कुलपतिः आचार्यः
ललितकुमार अवस्थी मुख्यातिथिरूपेण उपस्थितः
आसन्। सः गणपतेः पूजा-अर्चनां कृत्वा
कार्यक्रमस्य शुभारंभः कृतवान्, मंगलकामनाः च
अकरोत्। स्वसंबोधने आचार्यः अवस्थी उक्तवान्
भगवान् गणेशः भारतीयसमाजे धार्मिक- आस्थायाः
सांस्कृतिक- एकतायाः, नैतिक शिक्षायाः,
सामाजिक प्रेरणायाश्च महत्त्वपूर्णस्रोतः वर्तते। गणेशः
न केवलम् आराध्यदेवः, अपि
तु भारतीयजीवनदर्शनस्य मूल्य- बुद्धि- विवेक-

सदाचार- सामूहिकतायाश्च जीवंतप्रतीक अपि
अस्ति। सः "आदिदेवः", "प्रथमपूज्यः" चापि
कथ्यते। कस्यापि शुभकार्यस्य, यज्ञस्य, विवाहस्य,
व्यापारस्य, धार्मिकयोजनस्य प्रारम्भः तस्य स्मरणेन
पूजनेन भवति। अनेन धार्मिक- सांस्कृतिक-
आयोजनानि समाजम् एकत्रीकुर्वन्ति। मंदिरट्रस्टस्य
प्रधानः दीनानाथवर्यः ट्रस्टी अनिलशर्मा च अवदतां
यत् महोत्सवे मंदिरपरिसरे गणेशवंदना,
श्रीमद्भागवत् कथाज्ञानयज्ञः, भजनसंध्या,
सांस्कृतिककार्यक्रमाः च आयोजिताः भवन्ति। तौ
उक्तवन्तः यत् अस्मिन् वर्षे समाजे
धार्मिकसद्भावस्य, पर्यावरणसंरक्षणस्य, सामाजिक-
एकतायाः च संदेशः समर्पितः। गणेशप्रतिमायाः
स्थापनायां विसर्जने च पर्यावरणीयमानकानां पालनं
कृतम्। अस्मिन् अवसरे डॉ. राकेशकुमारशर्मा सह
अधिष्ठाता अकादमिकः, विभागाध्यक्षः
इतिहासविभागश्च, अधीक्षकः मोनिकाकपूर,
अजयकुमारः, गणपतिट्रस्टस्य प्रधान दीनानाथसैनी,
ताराचंद पटियालः, अनिलशर्मा,
सुनीलशर्मा, मुरारीशर्मा, अशोकगुप्ता, जी. सी.
सैनी, चंद्रमणि वर्मा, विक्रम सैनी, प्रकाश कश्यपः,
संजयकुमारः, रमेश सैनी, गीतिन्द्र सैनी
महिलामंडलस्य प्रधानः निशा सैनी, कृष्णा सैनी,
शांता सैनी सहितं गणमान्याः उपस्थिताः आसन्।

हिमाचले संक्रमणस्य, ज्वरस्य, रक्तचापस्य च कृते निर्मितानाम् ५४ औषधानां प्रतिरूपाणि विफलानि

हिमसंस्कृतवार्ता:- बद्धी। हिमाचले निर्मितैः ५४
औषधैः सहितं देशस्य १४३ औषधानां प्रतिरूपाणि
विफलानि अभवन् । जुलाई-अगस्त-मासेषु
प्रसारितायां औषध-सचेतनायां सोलन-मण्डलस्य
४१, सिरमौर-भट्टलस्य ४६, काङ्गडा-मण्डलस्य
पञ्चानां, ऊना-मण्डलस्य द्वयोः च औषध-कम्पनीनां

प्रतिरूपाणि विफलानि अभवन्। बद्धी इत्यस्य
एकस्याः कम्पन्याः पञ्च प्रतिरूपाणि, केषाञ्चन
कम्पनीनां द्वौ त्रयः च प्रतिरूपाणि विफलानि अभवन्
। एतेषु संक्रमणस्य, उदरस्य जलनस्य, वक्षःस्थलस्य
वेदना, एलर्जी, उच्चरक्तचापः, मांसपेशीनां कठोरता,
नेत्र-कर्णबिन्दवः, मिर्गी-औषधः, ज्वरः, कवक-
संक्रमणं च इत्यादीनां औषधानां प्रतिरूपाणि
विफलानि अभवन्। राज्य-औषध-नियंत्रकः
मनीषकपूरः अकथयत् यत् येषां कम्पनीनां
प्रतिरूपाणि विफलानि अभवन् तेषां कृते सूचनाः
निर्गताः भविष्यन्ति, तस्य उत्तरं च याच्यते। अपि च,
सम्पूर्णः भण्डारः विपणीः पुनः आहूतः भविष्यति।
विभागः नियमानुसारं सम्बन्धितकम्पनीनां विरुद्धं
कार्यविधिः करिष्यति।

**"वन्दे संस्कृतमातरम्"
"लौकिकन्यायकोशः"
"दूरस्थपर्वतन्यायः"**

पर्वताः दूरतः सुन्दराः दृश्यन्ते परन्तु समीपं गत्वा
अधिरोहणाय प्रयतनः कृतः चेत् काठिन्यं जायते।
एवं किमपि वस्तु दूरतः सुन्दरं भूत्वा समीपतः

असुन्दरं भवति चेत् तादृशप्रसंगे अयं न्यायः
प्रवर्तते। **दूरस्थाः पर्वताः रम्याः।**

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्

मुख्यमन्त्रिणः निर्देशानुसारं पञ्च रोगिणः स्टिङ्गरीतः कुल्लू-चिकित्सालयं प्रति विमानेन आनीताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुल्लूः। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखः
इत्यस्य निर्देशानुसारम् गुरुवासरे लाहौल-स्पीति-मण्डलस्य
स्टिङ्गरीतः ५ रोगिणः तत्क्षणं विमानेन जिला-चिकित्सालय-
कुल्लू-नगरं प्रति प्रेषिताः येन तेभ्यः उत्तम-उपचार-सुविधाः
प्रदत्ताः भवेयुः। अस्य विषयस्य सूचनां प्राप्य मुख्यमन्त्री तत्क्षणमेव
प्रतिक्रियां दत्त्वा कुल्लूजिल्लाप्रशासनाय सर्वान् रोगिणः विमानेन
कुल्लू-चिकित्सालयं प्रति प्रेषयितुं निर्देशान् निर्गतवान्। अलका,
पूरनसिंह, आयुष, रियांश, तेषां माता संजीता च सहिताः एते पञ्च
रोगिणः कुल्लू जिला चिकित्सालये प्रवेशिताः सन्ति। मुख्यमन्त्री
वैद्येभ्यः एतेभ्यः रोगिभ्यः सर्वसम्भवं चिकित्सापरिचर्याम् प्रदातुं
निर्देशं दत्तवान्। एतादृशीसु परिस्थितिषु मुख्यमन्त्री हस्तक्षेपं
कृतवान् एतत् प्रथमवारं न भवति। पूर्वं अपि बहुषु अवसरेषु सः
दूरस्थेभ्यः दुर्गमक्षेत्रेभ्यः आपत्तिग्रस्ताणां रोगिणां अन्येषां च
व्यक्तिनां समये चिकित्सायै विमानयानेन वाहयितुं सुनिश्चितवान्
स्टिङ्गरीतः कुल्लूपुर्यन्तं रोगिणां प्रापणं विहाय मुख्यमन्त्रिणः
निर्देशान् अनुसृत्य आवश्यकवस्तूनि अपि विमानेन लाहौल-स्पीतिं
प्रति वाहितानि येन क्षेत्रस्य जनाः किमपि असुविधां न प्राप्नुयुः।
एतत् पदं आवश्यकं जातम् आसीत् यतः मण्डलेन सह
मार्गसम्पर्कः दुर्बलतया बाधितः अस्ति तथा च मार्गस्य एकः भागः
बहुषु स्थानेषु पूर्णतया प्रक्षालितः अस्ति।
अविरामवृष्ट्या उत्पद्यमानस्य समग्रस्थितेः समीक्षां कुर्वन् मुख्यमन्त्री
बिहारं गच्छन् मुख्यसचिवेन वरिष्ठप्रशासिकाधिकारिभिः सह
राज्यस्य आपदाप्रभावितक्षेत्रेषु प्रचलिताणां उद्धार-आश्रय-
कार्यक्रमानाम् आकलनाय वार्ताम् अकरोत्। सः
प्रशासिकाधिकारिभ्यः आवश्यकान् निर्देशान् अपि दत्तवान्।
हिमाचलप्रदेशे पूर्वमेव मानसूनस्य कारणेन बहुधा क्षतिः अभवत्,
येन मार्गजालस्य जलापूर्तियोजनायां च दुर्भावना अभवत्। केवले
विगत ७२ घण्टेषु प्रचण्डवृष्ट्या किरतपुर-मनाली-लेह-राजमार्गस्य
क्षतिः अभवत्, येन मार्गस्य विशालः भागः प्रक्षालितः अस्ति।

पति-पत्न्योः मध्ये हास-परिहासम्

पत्नी- भवान् जानाति किं
सूर्यास्तस्य अनन्तरं पत्न्या सह
युद्धं कदापि न करणीयम्?
पतिः- आम्, अहं तु जानामि!
शास्त्रेषु अपि लिखितम् अस्ति,
सूर्यास्तस्य अनन्तरं राक्षसानां बलं
द्विगुणं भवति।

अथ ऋषि ध्यानम्॥

अयम्पुरोभुवस्तस्यप्राणोभौवायुनोव्सन्तः
प्राणायुनोगायत्रीव्वासन्तीगायत्रीगायत्र्यङ्गा
यत्नादुपागुशुरुपागुशोस्त्रिवृत्तोरथन्तरं
शिष्टः ऋषिःपूजापतिगृहीतयाचर्याप्राणङ्क
हामिपूजाब्जः॥ वसिष्ठः व्यासः

श्रीमद्भागवतप्रवचनम् - २५

गोकर्णः अन्नवीत- "भातः! मम मनसि महदाश्चर्यं यत्, त्वत्कृते तु मया विधिपूर्वकं गयातीर्थं सम्प्राप्य पिण्डदानं विहितम्, पुनरपि त्वं प्रेतयोनितः कथं वा मुक्तः नाभवः? यदि गयाश्राद्धतः अपि तव मुक्तिः नाभवत्, तर्हि त्वत्कृते तु न कोऽपि उपायः दृश्यते। अस्तु, त्वम् इदानीं सर्ववृत्तान्तं सविस्तरं वद, मया सद्यः त्वदर्थं किं कर्तव्यम्?" इति।

ततः प्रेतः अवदत्- "मम मुक्तिः शतशः गयाश्राद्धैः अपि न भविष्यति। अतः त्वं सम्प्रति अपरं कञ्चनोपायं विचारय भातः!" इति। प्रेतस्य एतद्वचनं विश्रुत्य गोकर्णः अत्यन्तं विस्मयतां गतः। सः स्वगतं वक्तुम् आरभत यत् यदा शतशः गयाश्राद्धैरपि एतस्य मुक्तिः न सम्भवेत्, तदा तु एतत्कृते मुक्तिः असम्भवा एव इति। "अस्तु, इदानीं त्वं निर्भयं स्वस्थाने तिष्ठ; अहं सम्यग्विचिन्त्य तव मुक्त्यर्थम् अन्यं कञ्चनोपायं विधास्यामि" इति।

गोकर्णस्य वचनतः किञ्चित् आश्वासनं प्राप्य सः प्रेतरूपः धुन्धुकारी ततः स्वस्थानं प्रति प्रस्थितवान्। अपरत्र, गोकर्णः यद्यपि तद्विषये चिन्तं चिन्तं तां रात्रिं यापितवान्, तथापि किं कर्तव्यमिति कमपि उपायमार्गं सः न प्राप्तवान्। प्रातःकाले जनाः 'गोकर्णः अत्र समागतोऽस्ति' इति विज्ञाय, तं द्रष्टुं, तेन मेलितुं च प्रीत्या तत्र समागताः। तदा समागतान् अभिवाद्य गोकर्णः रात्रौ यत् प्रवृत्तं तत्सर्वम् तानुद्दिश्य अश्रावयत्। तेषु ये जनाः विद्वान्सः, योगनिष्ठाः, ज्ञानिनः तथा वेदज्ञाः आसन्, ते शास्त्रमन्थनं विधाय अपि तस्य मुक्तेरुपायं न दृष्टवन्तः। अन्ते सर्वे निर्णीतवन्तः यत् अस्मिन् विषये सूर्यनारायणः भगवान् यन्मार्गं दर्शयेत्, तदेव कर्तव्यं

भवेदिति। ततः गोकर्णेन स्वतपोबलात् सूर्यगतिः अवरुद्धा। तदनन्तरं स्तुतिम् अकरोत्- "भगवन्! त्वम् अखिलजगतः साक्षी असि, त्वां प्रणमाम्यहम्। त्वं कृपया धुन्धुकारिणः मुक्तिसाधनं मत्प्रति ब्रूहि।" इति। गोकर्णस्य प्रार्थनाम् एनां विश्रुत्य सूर्यदेवः दूरतः हि स्पष्टशब्देन अकथयत्- "श्रीमद्भागवतेन तस्य मुक्तिः भवितुमर्हति, अतः त्वं तत्कृते सप्ताहपारायणं कुरु।"

इति। सूर्यदेवस्य तत् धर्ममयं वचनं तत्रत्याः सर्वेऽपि श्रुतवन्तः। ततः सर्वेऽपि एतदेव अकथयन् यत् प्रयत्नपूर्वकम् एतदेव कर्तव्यम्, एतत्साधनं हि बहु सुकरमपि अस्तीति। तदनन्तरं गोकर्णः अपि तदेव निश्चित्य भागवतकथायाः श्रावणाय उद्यतः अभवत्, तदर्थं सर्वविधां च सज्जतां कृतवान्। ततः ग्रामदेशादिभ्यः नानाक्षेत्रेभ्यः नानाजनाः कथां श्रोतुं तत्र समागताः। पङ्क्तः, अन्धः, वृद्धः, मन्दबुद्धिः इत्येतादृशाः अकिञ्चनजनाः अपि तत्र स्वपापक्षयाय समुपस्थिताः अभवन्। एवं प्रकारेण तत्र एतादृशः जनसम्पर्दः जातः यत्, तद्बुद्ध्या देवाः अपि आश्चर्यान्विताः अभवन्। यदा गोकर्णः व्यासपीठे उपविश्य कथां वक्तुम् आरभत, तदा सः प्रेतः अपि तत्र आगत्य स्वस्य कृते उपवेशनस्थानम् इतस्ततः विचारितवान्, परन्तु तदनुकूलस्थानम् अप्राप्य, तत्रस्थं सप्तप्रस्थित्युतं वंशं कथञ्चित् दृष्टवान्, तत्र समेत्य सः वंशस्य मूलभागस्थं छिद्रं प्रविश्य कथां श्रोतुम् उपाविशत्। सः प्रेतः वायुरूपः, इत्यतः सः बहिर्भागे कुत्रापि स्थातुमर्हः, तस्मात् सः वंशमाविशदिति, शुभम्। (माहात्म्यम् - ०५/३१-४६)

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

त्वां हि मे आप्रेम्णः भाषाम्

(Sanskrit Version of Hindi film song-

तू मेरी है प्रेम की भाषा "

त्वां ही मे आप्रेम्णः भाषाम्
लेखिताऽहं सदा मिष्टारसाम्
शुचिशुचिपत्रता, आ अवितर्कता
शुचिशुचिपत्रता, आ अवितर्कता
लेखिता ए ह सारसाम्
त्वां हि मिले, हत्सु तावत् स्पन्दताकासा
सञ्जीवति सः इदानीं स्पान्दसुवासाः
त्वां हि मिले, हत्सु तावत् स्पन्दताकासा
सञ्जीवति सः इदानीं स्पान्दसुवासाः ---- (०१)
इतः इह वर्षा आसन्तु हा इतः इह वर्षणाधाराः
वित्तं नास्ति आ प्रेम्णः धारासु
एहि, कुर्वः सुरासाः कदा कदा चन्द्रं पृष्ठवान्
कीदृशी मेऽसि प्रिया हे कदा सा मोहिनी
कदा सुहासिनी कदा सा प्रियासुकारा
कियतीह सुन्दरी आ मनोमोहिनी
हत् तु वृण्वे सुरसाः
त्वां हि मिले, हत्सु तावत् स्पन्दताकासा
सञ्जीवति सः इदानीं स्पान्दसुवासाः
त्वां हि मिले, हत्सु तावत् स्पन्दताकासा
सञ्जीवति सः इदानीं स्पान्दसुवासाः ---- (०२)
रचयिता - डा. रुरुकुमारमहापात्रः (अध्यापकः)
राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपति:

डगवान्स

जादू टोणा असारे समाजा च अज्ज भी मनदे लोग कई लोग करदे विश्वास पई ठीक हुई जाए इस्ते भी रोग पूरी पूरी रात पांढे थे खेलां चले कने बजंतरी काले मिहने खांदे थे चले मुर्गा छेलू कने छती भोग

गांवां च इक्क दो स्याणे स्याणियां जो डैण थे ग्लान्दे जे रस्ते च मिली जांदे थे तां रस्ता पनीहं कने थे जांदे भ्यागा दिसी जांदा जे किते तिन्हांरा मुंह अज्ज भदरकी नी हुणी एहड़ा थे ग्लान्दे

साला बाद तांजे औंदा था डगवान्सा रा ध्याड़ा तां रहन्दा था ध्यान सबीं रा भई पई न जाये कोई पवाड़ा डरदे थे सब पई इन्हां डणयागां पता नी क्या करना लेई कने अपना समान जांदे थे एह घोगड़ा रिया धारा

स्याणे सुणान्दे थे जे इक्क बार सस चली घोगड़ा री धार कडया पेड़ कने होई गई जाणे जो तिस पर सवार बहुआ जो लगया पत्ता तांजे ता छुपी कने से बी हुई गई पेड़ूये रे अंदर करने लगी चलणे रा इंतजार

पेड़ूये पर बैठी सासु जाई पुजी घोगड़ा री धार करने लगिरे थे होर भी उत्थी तिसारा इंतजार बहुये छुपी कने देख्या सासु गई मुकाबले च होरी ते हार तिसे अपना पुत्र करी दित्या वार

संस्कृतवार्तासंवादकार्यक्रमः

हिमसंस्कृतवार्ता: ईदर धीरजः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने 'अध्येता' इत्यस्य वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अद्यतनस्य प्रथमः मुख्यवृत्तान्तः युक्तेनतः अस्ति। रूसदेशः कीवनगरस्य उपरि क्षेप्यास्त्रैः झोनयानैश्च आक्रमणं कृतवान्। यस्मिन् आक्रमणे चतुर्दशजनानां मृत्युः अभूत्, अष्टचत्वारिंशत् जनाः च आहताः अभूवन् च।

नन्दिनी- अहो, दुःखदः वृत्तान्तः। अपरः वृत्तान्तः संयुक्तराष्ट्र-संस्थानः अस्ति, यत्र वैश्विक-तापमानस्य वर्धनं नियन्त्रयितुं विकसनशीलदेशैः नूतनस्य 'हरित-जलवायु-कोषस्य' घोषणा अभूत्।

काव्या- अपरः मुख्यवृत्तान्तः जी-७ समूहात् अस्ति। वैश्विक-आर्थिक-मन्दतायाः विषये चर्चां कर्तुं तस्य नेतारः मिलितवन्तः। अस्मिन् अधिवेशने आपूर्ति-शृङ्खलां स्थिरीकर्तुं नूतनाः नीतयः घोषिताः अभूवन्।

नन्दिनी- एकः रोचकः वृत्तान्तः तन्त्रज्ञान-क्षेत्रतः अस्ति। स्पेस-एक्स-इत्यस्य बृहत् 'मार्स-रॉकेट' इत्यस्य परीक्षण-उड्डयनं प्रायः सम्पूर्णतया सफलं जातम्, येन भविष्यस्य मङ्गल-अभियानानां कृते नूतनाः सम्भावनाः उद्घाटिताः अभूवन्।

काव्या- आम्, तन्त्रज्ञानस्य एषा प्रगतिः अद्भुतम्। किन्तु पर्यावरणस्य विषये एकः चिन्ताजनकः वृत्तान्तः 'विश्व वन्यजीव कोष'तः (WWF) आगतवान्। तेषाम् नूतन-प्रतिवेदनं सूचयति यत् विगत-पञ्चाशत्-वर्षेषु वन्यजीवानां संख्यायां त्रिसप्ततिप्रतिशतस्य (७३%) घोरः ह्रासः अभूत्।

नन्दिनि- आम् काव्ये, एषः वृत्तान्तः अतीव चिन्ताजनकः। परन्तु एकः आशादायकः वृत्तान्तः ब्राजीलदेशात् अस्ति। तत्रत्येन सर्वकारेण आम्रेजनवनस्य रक्षणार्थं नूतनाः नीतयः घोषिताः, परिणामतः अवैध-वनकर्तने महती न्यूनता अभूत्।

काव्या- स्वागतम् नन्दिनि। अद्यतनः कार्यक्रमः एतावान् एव। श्वः पुनः मिलामः।

तय हुआ पई गोहड़ा बलदां री लगणी लड़ाई
तेरे पुत्रा जाणा तिन्हांजो छुड़ाणे
बलदा मारना सींग कने फ़टी जाना पेट
मिंटा च फेरी तिसरे मुकी जाणे दाणे

बहुये सुणया कने होई गई परेशान
सोचेया पई किया बचाऊं अपने लाड़े री जान
गोहड़ा लगी बलदां री बड़ी जबरदस्त लड़ाई
सासु जो ई भेज्या बचाई लये लाड़े रे प्राण

घोगड़ा रिया धारा बोलदे हुन्दी
डैणा कने देवतयां री लड़ाई
जे डैणा जीतो तां नी हुन्दी भदरकी
देवते जे जीतो मतलब खुशाली आई

लेखक

रवींद्र कुमार
शर्मा घुमारवीं
जिला बिलासपुर
हि प्र